

Försvarsutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen om fortsatt finländskt deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak (Operation Inherent Resolve, OIR)

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen om fortsatt finländskt deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak (Operation Inherent Resolve, OIR) (SRR 14/2022 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef Minna Laajava, utrikesministeriet
- enhetschef Riikka Eela, utrikesministeriet
- ansvarig tjänsteman Nelli Mikkola, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Mikko Lehto, försvarsministeriet
- avdelningsstabsofficer, major Janne Lehtonen, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Statsrådet har i enlighet med 3 § 1 mom. i lagen om militär krishantering (211/2006) lämnat riksdagen en redogörelse om fortsatt finländskt deltagande med cirka 75 soldater i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak i insatsen Operation Inherent Resolve (OIR) till och med den 31 december 2024. Detta är den åttonde redogörelsen om OIR-insatsen som lämnats till riksdagen. Till skillnad från tidigare söks i redogörelsen ett mandat för deltagande på två år. I redogörelsen sägs att om beslut om nationellt deltagande fattas för två år underlättar det betydligt den militära planeringen för insatsen i en situation där mötena om truppbildning inom OIR-insatsen har börjat hållas en gång per år istället för var sjätte månad. Mot den bakgrunden anser utskottet att det är motiverat att redogörelsen sträcker sig över två år.

(2) Deltagandet innefattar utbildnings- och rådgivningsverksamhet i Irak, inklusive operativ rådgivning, nödvändigt egenskydd och deltagande i behövliga stabs-, förvaltnings- och stöduppgif-

Utlåtande FsUU 12/2022 rd

ter. Finland har deltagit i OIR-insatsen i Irak sedan 2015, huvudsakligen i det kurdiska området Erbil. Från och med 2018 har Finland också deltagit i Natos parallella utbildningsinsats (Nato Mission Iraq, NMI).

(3) Redogörelsen lyfter fram Natos mål att stärka NMI-insatsen, och avsikten har varit att utvidga NMI som en parallell process till den stegvisa nedtrappningen av OIR-insatsen. Bakgrunden till att Natos NMI-insats stärkts är enligt redogörelsen att NMI, som leds av Nato, i Irak framstår som en mer acceptabel aktör än OIR-insatsen, som leds av Förenta staterna. Några betydande ändringar mellan OIR och NMI är ändå inte att vänta i Irak inom den närmaste framtiden, står det i redogörelsen. NMI förblir en liten insats som koncentrerar sig på Bagdad. Enligt det gällande beslutet om deltagande deltar Finland i NMI-insatsen med högst fem soldater.

(4) Den utbildning och rådgivning som Finland tillhandahåller breddades 2017 till att utöver pes-hmergastyrkorna också omfatta säkerhetsstyrkor som hör till Iraks centralförvaltning. Finland har utbildat över 5 000 soldater i irakiska Kurdistans säkerhetsstyrkor (KSF) och i de irakiska säkerhetsstyrkorna (ISF). Tyngdpunkterna i utbildningen låg på styrkornas verksamhet som enheter och på färdigheter inom sjukvård. Under de senaste åren har de finländska truppernas uppgifter enligt redogörelsen varit mera inriktade på rådgivning och skydd av verksamheten än på utbildning. Utskottet anser att de finländska truppernas prioriteringar är befogade.

(5) Som helhet innebär Finlands deltagande i OIR- och NMI-insatserna krävande uppgifter som utvecklar det internationella samarbetet och kompetensen, bedöms det i redogörelsen. Finland har en ansedd ställning i insatserna, större än landets storlek bland koalitionsländerna. Finländarna hjälper irakiska aktörer (Kurdistans Security Force och Iraqi Security Force) i Erbil och Bagdad på lika villkor. Personalen är yrkeskunnig och engagerad i sina uppgifter, och truppernas organisation motsvarar de uppgiftsrelaterade kraven.

Situationen i Irak

(6) Redogörelsen konstaterar att det politiska läget i Irak fortsätter att vara svårt att förutse och att också det ekonomiska läget fortsättningsvis är mycket svagt. Några djupgående ekonomiska reformer kan inte genomföras i en situation där det politiska systemet är instabilt och utomstående parter konkurrerar om makten i Irak.

(7) Utskottet instämmer i redogörelsens bedömning att det centrala med tanke på landets interna stabilitet är reformen av säkerhetssektorn. Reformens centrala element är att på ett samordnat sätt sammanföra de olika väpnade grupperingarna med de säkerhetsstyrkor som lyder under Iraks centralförvaltning. Internationellt stöd behövs fortfarande särskilt för att stödja de irakiska säkerhetsstyrkorna, utveckla landets säkerhetssektor och stabilisera säkerhetsläget.

(8) Trots den resolution som Iraks parlament antog i januari 2020, där det krävdes att de internationella trupperna skulle avlägsnas från landet, har Iraks regering dock upprepade gånger konstaterat att den behöver stöd från internationella trupper och experter såväl för kampen mot Isis som för utbildning, rådgivning och reformering av den egna säkerhetssektorn. I redogörelsen konstateras att på grund av de inrikespolitiska konflikterna måste internationella stödåtgärder tydligt

Utlåtande FsUU 12/2022 rd

samordnas med de reformbehov som fastställts av Iraks regering. Utskottet anser att detta är ett viktigt mål med tanke på tryggandet av insatsens verksamhetsförutsättningar.

(9) Förenta staterna strävar efter att minska sin militära närvaro i Mellanöstern och Irak. Förenta staterna har successivt minskat sina trupper i Irak till cirka 2500 soldater. Efter den 31 december 2021 har Förenta staterna inte längre deltagit i stridsåtgärder i Irak, utan fortsätter stödja Irak i kampen mot Isis genom utbildning, rådgivning och utbyte av underrättelseinformation.

(10) Med hänvisning till det som sägs ovan konstaterar utskottet att verksamhetsförutsättningarna för finländska och andra internationella truppers utbildningsverksamhet i Irak är förenade med utmaningar. Det är dock uppenbart att det ligger i hela det internationella samfundets intresse att försöka stabilisera Irak, och i detta arbete ligger tyngdpunkten på utbildning av säkerhetsstyrkor.

Användning av maktmedel, insatsens risker och de finländska truppers egenskydd

(11) Redogörelsen tar upp att de trupper som deltar i insatsen inte har gemensamt överenskomna regler om användning av maktmedel, utan insatsländerna fastställer egna regler för sina trupper. När det gäller Finlands trupper grundar sig en eventuell användning av maktmedel på den rätt till individuellt självförsvar som erkänns inom folkrätten. I redogörelsen konstateras att i utbildningen och rådgivningsverksamheten kan det eventuellt uppstå situationer som kräver användande av maktmedel i självförsvar. Nationellt finns det bestämmelser om användningen av maktmedel i 27 § i lagen om militär krishantering (211/2006). Finland har utfärdat nationella regler för användning av maktmedel för de soldater som deltar i insatsen.

(12) Direkta attacker från Isis mot koalitionen trupper är möjliga om Isis får tillfälle, men angrepp mot koalitionen baser är mycket osannolika, bedöms det i redogörelsen. Sprängattacker mot fordon är möjliga om man rör sig i närheten av Isis stödjepunkter. Väpnade angrepp är möjliga också från små avdelningar. Isis attacker mot Iraks säkerhetsmyndigheter, civila, lokalförvaltning eller civila infrastruktur utgör också ett indirekt hot eller en indirekt olägenhet för finländarna. Odetonerad ammunition, minor och trafik är också möjliga säkerhetshot, likaså hot mot hälsosäkerheten på grund av coronapandemin.

(13) Utskottet har i alla sina tidigare ställningstaganden betonat behovet av att minimera de risker som de finländska trupperna utsätts för i utbildningsinsatsen i Irak. Utskottet konstaterar att riskerna kan minimeras både genom den handlingsmodell som tillämpas i utbildningsinsatsen — utbildningen ges centraliserat i baserna — och genom att säkerställa att de finländska trupperna har den bästa personliga skyddsutrustning som finns tillgänglig. Utöver personlig skyddsutrustning ska den materiel som trupperna förfogar över tillåta verksamhet i en krävande omvärld (hot från improviserade sprängladdningar osv.). Det är också viktigt att skydda baserna mot exempelvis hot från ballistiska missiler och drönarattacker. Utskottet välkomnar att trupperna har ett eget luftförsvar i baserna.

(14) Försvarsmakten har enligt utskottets bedömning sammantaget klarat truppernas egenskydd i OIR-insatsen väl, och de finländska trupperna har inte lidit några förluster. Enligt utredning till utskottet har behövliga planer gjorts upp för snabb evakuering av de finländska trupperna.

Utlåtande FsUU 12/2022 rd

(15) Utskottet har i sina tidigare ställningstaganden lyft fram behovet av psykosocialt stöd till krishanteringsveteraner och behandling av posttraumatiska symtom. Utskottet ser det som viktigt att försvarsförvaltningen svarar för att dessa tjänster tillhandahålls krishanteringsveteraner.

Sammanfattning

(16) Det praktiska genomförandet av både OIR- och NMI-utbildningsinsatsen är förenat med utmaningar, och den irakiska centralförvaltningens inställning till de internationella trupperna i landet är motstridig. Utskottet anser att det är viktigt att Finland tillsammans med centrala partner, såsom de övriga nordiska länderna, stöder stärkandet av den inre säkerheten i Irak. Den inre säkerheten är en nödvändig förutsättning för att landet också ska uppnå ekonomisk utveckling.

(17) De bägge utbildningsinsatserna i Irak är viktiga också i det avseendet att Finlands totala deltagande i militär krishantering är historiskt lågt: för närvarande deltar cirka 400 finländska soldater i olika insatser. Utskottet påpekar ytterligare att militär krishantering är en av Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter.

(18) Utskottet bedömer att den nytta som kan utvinnas av insatser i Irak för utvecklingen av det nationella försvaret kommer särskilt av att verksamheten bedrivs i en krävande multinationell omvärld. När Finland ansluter sig till den nordatlantiska militäralliansen accentueras vikten av samarbete med Natoländerna, och även i olika krishanteringsinsatser kan denna samarbetsförmåga utvecklas och fördjupas. Tyngdpunkten i den militära krishanteringen är på väg att förskjutas till krävande rådgivnings- och utbildningsuppgifter. Deltagandet i insatsen i Irak gagnar också ur detta perspektiv.

(19) Avslutningsvis konstaterar utskottet att OIR-redogörelsen lämnades till riksdagen enligt en tidsplan som inte tillåter att utskotten utformar sina ståndpunkter på behörigt sätt. Remissdebatten om redogörelsen fördes den 7 december 2022 och utrikesutskottets betänkande blir klart den 9 december 2022. Utskottet förutsätter att riksdagen i fortsättningen reserveras tillräckligt med tid för behandlingen av redogörelser om militär krishantering.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FsUU 12/2022 rd

Helsingfors 8.12.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Antti Häkkänen saml
vice ordförande Jari Ronkainen saf
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Timo Heinonen saml
medlem Mika Kari sd
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Jukka Kopra saml
medlem Joonas Könttä cent
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Veijo Niemi saf
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.